כדן סגול פורח בספר המדבר (נובמבר 2015)

כתב: אבי שמידע

כדן סגול *Muscari commutatum* הוא גיאופיט נמוך בעל בצל קטן שגובהו 8-11 ס"מ. קל להכיר את מיני ה**כדן** שכן שמם העברי מרמז על מבנה הפרח שלהם: צורתו כצורת כד קטן כאשר מתחת לשפה שלו שנץ ברור, כלומר קיימת היצרות ברורה מתחת ללוע הפרח (במיני **זמזומית** חסר שנץ זה). היצרות זו קיימת גם בכל מיני הסוג **מצילות** ואכן יש ומאחדים את כל מיני ה**מצילות** תחת הסוג **כדן**, אולם לדעתנו מבחינת נוחות השימוש בשדה עדיף להשאיר אותם בשני סוגים נפרדים כאשר צבע הפרח משמש סימן מבדיל: בעוד שצבע הפרח במיני כדן הוא סגול עד תכול, הרי שבמיני ה**מצילות** צבעו קרם-צהוב.

כדן סגול. מימין – צילם: אבנר אברהם ©; משמאל – צילם: איתן שפירא ©

בישראל גדלים שלושה מינים של **כדן**. הראשון לפריחה הוא **כדן קטן-פרחים** הפורח באזורי יום נמוך, מסוף ספטמבר ועד אמצע נובמבר: אופייני לו צבע פרחים תכול-כחול אחיד ובראש התפרחת אין פרחים עקרים שצבעם שונה. בשני המינים הנותרים- **כדן סגול** ו**כדן מאה,** נמצא פרחים עקרים בראש התפרחת ואלה משמשים כ"דגל", כלומר תוספת פרסומת ויזואלית לפרחים הפוריים המכילים אבקנים ועלי. צבעם של הפרחים הפוריים לרוב סגול כהה לעומת פרחי הדגל שצבעם סגול בוהק המחזיר גם את מקטע האור העל-סגול. מקובל להסביר את הדגל בעל הפרחים העקרים הבוהקים כאמצעי פרסומת הנוסף לפרחים הרגילים המגביר את משיכת המאביקים אל התפרחת. תצפיות בשדה מרמזות כי

זבובים ודבורים נאיביות נמשכים את הדגל בעוד שדבורים מנוסות מבקרות אך ורק בפרחים הפוריים הכהים המכילים צוף ואבקה.

כדן סגול מציג שונות מורפולוגית רבה בצורת העלים, בצורת הפרחים ובזמן הפריחה. המין גדל גם בחבל הים-תיכוני, גם בחגורת הספר וגם בין סלעי גיר קשה ברכסי הנגב הצפוני. אוכלוסיות שופעות גדלות בחגורת הספר על מדרונות סלעיים של מצלעות מדבר-יהודה מבני-נעים בדרום ועד נחל תרצה (פרעה בצפון). מומלץ לטייל בסוף חודש נובמבר (לאחר גשמי ברכה) בנחלי פרת (קלט), מכוך, ייטב (עוג'ה), ערוגות עליון, צאלים עליון ולראות בחגווי טרשי הגיר בחגורת הספר כתמי סגול שופעים. אם הגשמים מתאחרים הפריחה מתעכבת עד דצמבר.

==========

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

ציטוט: שמידע א 2015 כדן סגול *Muscari commutatum* – פורח בספר המדבר (נובמבר 2015), "פורחים עכשיו", כתב-עת "כלנית" מספר 2.
https://www.kalanit.org.il/muscari-commutatum-10-2015

==========